

Przyjęta przez Parlament 21 maja 2015 roku ustawa o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych reguluje obowiązki polskiej branży chłodniczej i jej klientów w zakresie obowiązków związanych z czynnikami chłodniczymi.

Ustawa o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych obejmuje zarówno F-gazy, jak i SZWO, a zatem traci moc ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową.

Nowa ustawa wchodzi w życie 10 lipca 2015 roku, z wyjątkiem przepisów odnoszących się do (za Ministerstwem Środowiska):

- *przyjmowania dostaw, obowiązku posiadania certyfikatu dla personelu i certyfikatu dla przedsiębiorców, wymogu posiadania przez personel zaświadczenia o odbytym szkoleniu oraz części przepisów wprowadzających administracyjne kary pieniężne, które wejdą w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia;*
- *obowiązku prowadzenia dokumentacji przez operatorów urządzeń i systemów;*
- *części przepisów w zakresie administracyjnych kar pieniężnych, które wejdą w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.*

Prace nad ustawą prowadzono od kilku lat, w oparciu o uchylone niedawno Rozporządzenie (WE) nr 842/2006 (od 1 stycznia 2015 roku w UE obowiązuje Rozporządzenie nr 517/2014). Chcąc uniknąć dalszych opóźnień we wdrażaniu m.in. systemu certyfikacji F-gazowej, polskie władze zdecydowały się przyjąć ustawę w obecnym kształcie. Stąd, obowiązki operatorów urządzeń oraz firm serwisowo- wykonawczych są zgodne z Rozporządzeniem nr 842/2006.

Operatorzy – odpowiedzialność za urządzenia i instalacje

Zacznijmy od „operatorów urządzeń i systemów”. Zgodnie z Rozporządzeniem (WE) nr 842/2006 „operator” oznacza osobę fizyczną lub prawną sprawującą faktyczną kontrolę nad technicznym działaniem produktów i urządzeń objętych niniejszym rozporządzeniem; w określonych szczególnych sytuacjach państwo członkowskie może wyznaczyć właściciela jako podmiot odpowiedzialny za obowiązki operatora.

Z praktycznego punktu widzenia, w wielu przypadkach operatorem jest po prostu właściciel instalacji chłodniczej lub osoba zarządzająca obiektem, w którym urządzenie się mieści. Obowiązki operatora powstają w dniu dostarczenia urządzenia na miejsce użytkowania lub w dniu zakończenia jego instalacji i napełnienia czynnikiem chłodniczym. Warto wyjaśnić, że sprawowanie faktycznej kontroli to pełny dostęp do urządzenia, możliwość codziennej kontroli jego pracy oraz podejmowanie decyzji dotyczących tego urządzenia – np. modyfikacja urządzenia, wymiana elementów, instalacja detektora wycieków, ilość substancji w urządzeniu, naprawy. Nawet, jeśli operator zleca kontrolę osobie trzeciej (np. firmie serwisowej), nadal pozostaje odpowiedzialny za jej sprawowanie.

Zadaniem operatora pozostaje też wprowadzenie uzgodnień dotyczących właściwego odzysku fluorowanych gazów cieplarnianych (musi to robić personel z odpowiednim certyfikatem) oraz kontroli pod względem wycieków urządzeń zawierających co najmniej 3 kg fluorowanych gazów cieplarnianych:

- od 3 do mniej niż 30 kg: kontrola raz na 12 miesięcy, nie dotyczy oznaczonych urządzeń hermetycznie zamkniętych zawierających poniżej 6 kg;
- od 30 do mniej niż 300 kg: kontrola raz na 6 miesięcy;
- od 300 kg: kontrola raz na 3 miesiące.

Obowiązek kontroli wycieków wchodzi w życie po 3 miesiącach od wejścia w życie ustawy, z zastrzeżeniem, że sposób kontroli musi zostać określony w rozporządzeniu.

Operatorzy będą też mieli obowiązek rejestracji w Centralnym Rejestrze Operatorów Urządzeń i Systemów Ochrony Przeciwpożarowej (zgodnie z art.19). Rejestr – w formie elektronicznej bazy danych, chronionej przed dostępem osób trzecich – ma powstać w ciągu 6 miesięcy od ogłoszenia ustawy, na podstawie rozporządzenia wydanego przez Ministra Środowiska. Już wiemy, że wdrożeniem i prowadzeniem rejestru zajmie się Instytut Chemii Przemysłowej w Warszawie (IChP). W rejestrze będą mieścić się Karty Urządzeń (zgodnie z art. 14.6 i 19.2), których aktualne kopie operator ma też obowiązek przechowywać w miejscu funkcjonowania urządzeń.

Karta Urządzenia to dokument elektroniczny, obowiązkowy dla urządzeń zawierających co najmniej 3 kg substancji kontrolowanych lub F-gazów (osobno dla urządzeń na substancje kontrolowane i osobno dla F-gazów). Kartę dla każdego z takich urządzeń należy założyć w ciągu 10 dni od dostarczenia urządzenia lub jego instalacji, natomiast dla urządzeń pracujących przed wejściem w życie ustawy – w ciągu 60 dni od powstania rejestru.

Każda Karta ma zawierać (zgodnie z art. 14.3) następujące informacje:

- dane urządzenia;
- nazwa i dane operatora oraz imię i nazwisko osoby wypełniającej i dokonującej wpisów w karcie, data sporządzenia oraz data dokonania każdego kolejnego wpisu;
- dane dotyczące ilości i rodzaju substancji kontrolowanej albo fl uorowanego gazu cieplarnianego zawartego w urządzeniu w momencie sporządzenia karty, jak również wszelkich ilości tej substancji albo tego gazu dodanych i odzyskanych podczas wykonywania czynności określonych w pkt 4;
- zestawienie wykonanych czynności dotyczących instalacji, konserwacji lub serwisowania, kontroli szczelności i przekazania do końcowego unieszkodliwiania albo końcowego unieszkodliwiania urządzenia oraz instalowania systemów wykrywania wycieków w tym urządzeniu i odzysku z nich substancji kontrolowanych albo fl uorowanych gazów cieplarnianych, a także nazwa i siedziba podmiotu, który wykonał te czynności oraz dane takie jak imię, nazwisko, numer certyfikatu dla personelu wykonującego te czynności oraz data rozpoczęcia i zakończenia ich wykonywania. Wpisów należy dokonywać w ciągu 5 dni od wykonania czynności.

W ostatnim punkcie mowa jest o numerze certyfikatu dla personelu. Posiadanie takiego dokumentu to jeden z obowiązków firm serwisowych i wykonawczych.

Obowiązki firm serwisowych i wykonawczych

Certyfikaty dla personelu i przedsiębiorców wydawać będą podmioty pełniące obowiązki jednostki certyfikującej, powołane rozporządzeniem, które wyda Minister Gospodarki. Według zapisów ustawy, ma na to niewiele czasu, bo **przepisy dotyczące certyfikacji personelu i firm powinny wejść w życie już w październiku 2015 roku.** Już dzisiaj jednak wiemy, że **stosowne rozporządzenia do końca bieżącego roku nie wejdą w życie...**

Do posiadania odpowiedniego certyfikatu zobowiązany jest m.in. personel dokonujący odzysku F-gazów i substancji kontrolowanych, kontroli szczelności urządzeń i instalacji, konserwacji, serwisowania. Konieczne jest też posiadanie „minimalnego wyposażenia technicznego”, które określi Minister Gospodarki w odpowiednim rozporządzeniu.

Certyfikat taki może uzyskać osoba pełnoletnia, niekarana za przestępstwo przeciwko środowisku. Certyfikat obowiązuje bezterminowo (nie trzeba go przedłużać jak świadectwa kwalifikacji), ale może zostać cofnięty w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwo przeciwko środowisku. Informacja o posiadaniu certyfikatu jest publiczna – powstanie rejestr (imię, nazwisko, numer certyfikatu), umieszczony na stronie internetowej jednostki certyfikującej.

Posiadacze świadectwa kwalifikacji mogą pracować na ich podstawie do końca okresu, na który świadectwa zostały wydane, ale tylko z substancjami kontrolowanymi. Świadectwo kwalifikacji nie zastępuje certyfikatu F-gazowego, jeśli pracujemy z F-gazami!

Odpowiedni certyfikat powinna też posiadać firma wykonawcza i serwisowa, która zatrudnia osoby z certyfikatem dla personelu. Od firmy wymaga się nie tylko zatrudnienia certyfikowanych pracowników, ale też spełniania wymogów rozporządzenia (WE) nr 303/2008 albo rozporządzenia (WE) nr 304/2008, m.in. wdrożenia odpowiednich procedur oraz posiadania odpowiedniego wyposażenia technicznego – zarówno w siedzibie głównej, jak i we wszystkich oddziałach. Listę minimalnego wyposażenia będzie określało rozporządzenie.

Sprawozdania

Ustawowy (art. 39, art. 40, art. 41) obowiązek składania rocznych sprawozdań obejmuje m.in. podmioty, które stosują substancje zubożające warstwę ozonową lub fluorowane gazy cieplarniane, z uwzględnieniem ich stosowania w produkcji, instalacji, serwisowaniu lub konserwacji urządzeń oraz prowadzą ich odzysk, recykling, regenerację lub zniszczenie. Sprawozdanie za rok poprzedni składa się do 28 lutego (np. sprawozdanie za rok 2015 należy złożyć do 28 lutego 2016 roku), w formie dokumentu elektronicznego, bezpośrednio połączonych z bazą danych, prowadzoną przez IChP. Zasady prowadzenia bazy zostaną określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska. Przed złożeniem pierwszego sprawozdania wymagana będzie rejestracja w bazie danych.

W sprawozdaniu trzeba będzie wykazać rodzaj substancji kontrolowanych, nowych substancji oraz fluorowanych gazów cieplarnianych, ich nazwy chemiczne i handlowe oraz ilość tych substancji:

- zakupionych lub pozyskanych nieodpłatnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- odzyskanych we własnym zakresie,
- wstępnie oczyszczonych we własnym zakresie w ramach recyklingu,
- zregenerowanych we własnym zakresie,
- sprzedanych lub przekazanych nieodpłatnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- zastosowanych w poszczególnych sektorach z podaniem rodzaju zastosowania,
- poddanych zniszczeniu we własnym zakresie,
- zmagazynowanych na dzień 1 stycznia i 31 grudnia roku, którego dotyczy sprawozdanie,
- utraconych w trakcie roku, którego dotyczy sprawozdanie – z wyodrębnieniem ilości substancji kontrolowanych, nowych substancji i fluorowanych gazów cieplarnianych utraconych wskutek wycieku i z innych przyczyn.

Kary administracyjne

Nowa ustawa wprowadza szereg kar administracyjnych, zarówno dla operatorów, jak i przedsiębiorców (pełen wykaz kar w art. 47). Kary zaczynają obowiązywać po wejściu w życie tych wymogów ustawy, których dotyczą (np. kary dotyczące Kart Urządzeń – po 6 miesiącach od ogłoszenia ustawy, a w praktyce – od wprowadzenia Centralnego Rejestru Operatorów).

Kary (w zakresie dotyczącym branży chłodniczej) wymierza, w drodze decyzji administracyjnej, wojewódzki inspektor ochrony środowiska.

Kary w wymiarze od 600 do 3000 zł mogą zostać wymierzone m.in. za:

- nieprzekazanie sprawozdania w terminie;
- niesporządzenie Kart Urządzeń w terminie;
- wprowadzanie danych do Kart Urządzeń przez osoby nie mające odpowiednich uprawnień.

Kary w wymiarze od 4000 do 10 000 zł mogą zostać wymierzone m.in. za:

- niezapewnienie sprawdzenia urządzeń i instalacji pod względem wycieków;
- niewprowadzenie uzgodnień dotyczących odzysku;
- dopuszczenie do prac personelu bez odpowiedniego certyfikatu;
- prowadzenie działalności bez certyfikatu dla przedsiębiorców.

Przy ustalaniu wysokości kar uwzględnia się rodzaj i zakres naruszenia, jego wpływ na środowisko, dotychczasową działalność oraz skutki naruszenia. Jeśli z okoliczności i dowodów wynika, że naruszeniu nie można było zapobiec, postępowanie zostaje umorzone.

Podsumowanie

Branżę czeka czas intensywnej pracy, związanej z dostosowaniem się do nowej sytuacji. Mamy niewiele czasu na wdrożenie wszystkich obowiązków ustawowych, jednak z realizacją niektórych z nich musimy poczekać na szczegółowe wytyczne, wydane w formie rozporządzeń. Ze swej strony będziemy jak najszerzej informować, nie tylko uczestników ale również klientów branży chłodniczej i klimatyzacyjnej, o terminach wchodzenia w życie poszczególnych obowiązków.

Krzysztof GRZEGORCZYK
– Prezes PROZON
Fundacji Ochrony Klimatu